

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ

שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

לך לך (חלק י — שיחה ב)

יוצא-לאור למחזור הראשון מלימוד הלוקטי שיחות
שבוע פרשת לך לך, זייג מרחשון, ה'תשפ"א (ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2020

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

לך לך ב

של המוריש ממש?⁷

מזה מובן אשר בריתו של כ"א מישראל היא „בריתו של א"א“, שהרי כחו והכשרתו להיכנס בברית זו באו לו בירושה מא"א, ומכיון שהיורש – מבלי הבט על מצבו – נכנס במקומו של המוריש כנ"ל, א"כ הרי ברית שלו היא בריתו של א"א.

ב. אבל צריך להבין:

הרמב"ם⁸ כתב בניאור מצוה זו: „אין אנו מלין מפני שא"א ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה ציוה אותנו ע"י משה רבינו שנמול“, הרי מובן, דאף שהכח על קיום מצות מילה ניתן בירושה מא"א, מ"מ המצוה עצמה, כפי שהיא מוטלת עלינו, אינה המשך בירושה מ„בריתו של א"א“, רק שמיוסדה ומתחילה⁹ בציווי הקב"ה ע"י משה – וא"כ למה נקראת מצוה זו „בריתו של א"א“?

ובפרט לפי מאמר המדרש¹⁰: „כל המצות שעשו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך“, הרי שבקיום המצות שלנו יש עדיפות ומעלה יתירה על קיומן ע"י א"א, בדוגמת מעלת גוף השמן על ריחו,

א. בפרשתנו מסופר ע"ד ציווי הקב"ה לא"א לימול את עצמו וב"ב, ובקיומו ציווי זה נעשה „ראש למולים“² – ראש וראשון לכל הנכנסים בכריתות הברית קודש שבין הקב"ה וכאז"א מישראל.

ועד שבנוסח הברכה לברי"מ אנו אומרים: „להכניסו בבריתו של א"א“³ – והיינו שברית המילה המתקיימת עתה היא משתייכת ומתייחסת לזו של אברהם אבינו – דלהיותו „(אברהם) אבינו“ הרי הוא מוריש ומנחיל לכאז"א מבניו⁴ היורשים את הכח להיכנס בברית עם הקב"ה⁵. ובגדרי הירושה הלא ידוע:

(א) שהירושה אינה תלויה כלל במצבו והכנתו של הבן לרשת, כי גם תינוק בין יומו יורש הכל.

(ב) שאין בירושה משום שינוי רשות המוריש⁶, כ"א שהיורש נכנס במקומו

(1) יז, ט ואילך.

(2) פתיחתא דאסתר י.

(3) שבת קלז, ב. טוש"ע רסה, א.

(4) להעיר ממחז"ל „מעשה אבות סימן לבנים“ (אוה"ת ר"פ לך. וראה רמב"ן בראשית יב, ו: „כל מעשה שאירע לאבות סימן לבנים“ וראה שם יב, יו"ד. וראה ב"ר פ"מ, ו). בארוכה בלקו"ש ח"ג ע' 758 ואילך.

(5) שהרי ענין זה ישנו בטבע כאז"א מבניו וכדמשמע גם מהא דהנודר ממולים אסור (גם) בערלי ישראל (נדרים לא, ב). וזה מורה שזהו בגילוי בעולם כי „בנדרים הלך אחר לשון בני"א“ (נדרים ל, ב ושי"ג).

(6) ב"ק קיא, ב. ב"ב מד, א וברשב"ם שם ד"ה

הניחא.

(7) שו"ת צ"פ דווינסק ח"א סי' קית. וראה צ"פ ח"א נ. י. סי' קית: דהוא עצם האב.

(8) פיה"מ חולין ספ"ז.

(9) ואפי' את"ל שיש בזה גם המשך ציווי הקב"ה לאברהם – אין סברא להזכיר את הטפל ולהשמיט את העיקר!

(10) שהש"ר פ"א, ג.

אז לידי חיבור עם הגוף, הרי מה שניכר ונגלה בגופו הוא לא פעולתו וחיבורה של הנפח"א (שהיא עדיין בו בבחי' העלם ומקיף), כ"א של נפשו החיונית. כניסתה הפנימית של נפש הקדושה בגוף והתחברותה הגלו' הריהי נפעלת וני- כרת דווקא ע"י הברי"מ, מפני שנעשה אז „ברית"י בבשרכם לברית עולם"15 – שהברית עם הקב"ה טבועה וחתומה בבשר הגוף הגשמי, ועד „לברית (הנראית וניכרת גם לאומות ה)עולם".

ד. זוהי מעלתה של מצות מילה על שאר המצות:

כל המצות ענינם לחבר את האדם המקיימן עם הקב"ה המצווה – מצוה ל' צוותא¹⁶ וחיבור – אבל אין חיבור זה ניכר בגוף המקיים המצווה¹⁷. עד"מ היד המחלקת צדקה, אף שבודאי פעלה מצוה זו שינוי גם במציאותה הגשמית של היד – אבל אין זה שינוי הנראה וניכר בבשר הגשמי של היד. משא"כ במצות מילה. ויתרה מזו – כל ענין המצוה הוא שהשינוי ע"י בריתו עם הקב"ה יהא ניכר בבשר הגוף – לעיני בשר, וגם לאוה"ע, כנ"ל.

ובזה גדלה מעלתה של כריתת- הברית דמילה על כריתת-הברית ד- חורב (וכיוצא בה): הברית שכרת הקב"ה עם בני' בסיני ובערכות מואב ה' גם עם אלו שלא היו נוכחים שם בגופם, כ"א בנשמתם, וכמ"ש^{17*}:

וא"כ איך יתכן אשר מצות מילה שאנו מקיימים הרי היא בריתו של א"א?

גם צריך להבין: לשון הברכה „בריתו של א"א" מדגישה ענין א"א. ולכאורה עדיף יותר להדגיש שהברית היא עם הקב"ה, דהיינו: ל„הכניסו כברית עם הקב"ה".

ג. ויובן זה בהקדים דברי אדה"ז בשלחנו¹¹ אשר „תחלת כניסת נפש זו הקדושה היא כו' במצות מילה".

ולכאורה אינו מובן: גם קודם לידת התינוק, בהיותו עוד במעי אמו, „מלמדין אותו כל התורה כולה"¹², הרי שגם טרם הוולדו נמצאת בו נפש הקדושה¹³ שהיא היא הלומדת את „כל התורה כולה" – ואיך יתאים זה עם המובא לעיל שתחילת כניסת נפש הקדושה היא בעת הברי"מ, שהוא יום השמיני ללידתו?

והביאור בזה: „כניסת נפש הקדושה" פירושה – חיבור פנימי של הנשמה עם הגוף, ועד להתאחדות והתעצמות למציאות אחת, שאז ניכרת ונראית פעולתה של הנשמה בגוף, משא"כ כשהעובר במעי אמו, עם שכבר ישנה בו הנפש דקדושה, בכ"ז לא זו בלבד שנשמתו זו טרם „נכנסה" ונתאחדה בגופו כנ"ל, אלא שגם פעולתה של נפשו החיונית אינה ניכרת ונרגשת עדיין בגופו – שהרי הוא אוכל ושותה וניזון ממה שאמו אוכלת וכו'¹⁴.

וגם לאחר שנולד, שהנפש כבר באה

(15) פרשתנו יו, יג.

(16) לקו"ת בחוקתי מה, ג. ד"ה רבי אומר ש"ת ספ"א ואילך. ביוהשמע"צ השי"ת בתחלתו. התמים ח"א ע' כה ואילך. ובכ"מ.

(17) להעיר מתניא קו"א רד"ה להבין מש"כ בפע"ח.

(17*) דברים כט, יד.

(11) א"ח מהדו"ת סוס"ד.

(12) נדה ל, ב.

(13) ואדרבא – אז היא במצב נעלה יותר,

שהרי עדיין אין נפח"ב המבלבלה – כמבואר בסנה' (צא, ב).

(14) נדה שם.

בברית עם הקב"ה, ובכל זאת הטילה התורה עליו²³ להיות נימול בגיל זה – לפי שכל ענין הברי"מ הוא שבשר הגוף הגשמי שלו יתקשר בברית עם הקב"ה כנ"ל, וזה יתכן גם (ועוד יותר) בתינוק בן ח' ימים.

ה. ועפ"ז יתבאר גם נוסח הברכה: „להכניסו בבריתו של א"א“:

ב„פרי הארץ“²⁴ מהרמ"מ מהאר"א דאק מבוארת ההפלאה של נסיון העקידה באברהם אבינו, דעם היות שהרבה מבנ"י (גם אנשים פשוטים) במשך הדורות עמדו בנסיון המס"נ (ואפילו בדומה לזו של „עקידה“) גם מבלי ששמעו על זה ציווי מפורש מהקב"ה בעצמו – ומ"מ גדלה מעלתו של א"א ע"ה עד להפליא בנסיון העקידה – והטעם הוא, לפי שא"א הי' הראשון שעמד בנסיון זה ובכל כגון דא הרי להיות „ראשון“ הוא דבר קשה ביותר²⁵. אבל לאחריו שה„ראשון“ כבר „פתח את הצינור“²⁶ וסלל את הדרך – אז נעשה זה בנקל יותר לבאים אחריו²⁷, כי הם הולכים בדרכיו ואורחותיו²⁸.

„כי את אשר ישנו פה גו' ואת אשר איננו פה עמנו היום“, ומבואר בפ' דר"א¹⁸ שכריתות-ברית זו היתה גם עם הדורות שעברו וגם עם הדורות העתידין לבוא, היינו שכריתות-הברית היתה עם הנשמות שכולם היו שם באותו מעמד, וכל' הידוע בנוגע לכאור"א מבנ"י כולל הגרים: מושבע ועומד מהר סיני¹⁹.

יתירה מזו: אלו שהיו נוכחים שם בגופם, הרי גם הם באו ב„ברית“ רק בזה ששמעו את דברי הברית מפי משה; דעם היות שהשמיעה נתפסת באוזן, אחד מאיבריו הגשמיים של האדם, מ"מ אין האוזן אלא בחי' אמצעי' שע"י „שומעת“ הנשמה (בכוח השמיעה הרוחני שלה), ומקבלת את הדבר הנשמע. ומובן מזה, שכריתות-הברית אשר בערבות מואב (והדומות לה) היתה בעיקר עם נשמותיהן של ישראל, משא"כ כריתות-הברית דמילה, אשר ענינה להיות „ברית בבשרכם לברית עולם“, (שגם) בשר הגוף הגשמי – ועד ל„יסוד סיומא דגופא“²⁰ – יתקשר בברית עולם עם הקב"ה, כנ"ל. שע"ז נעשה „דירה לו ית' בתחתונים“²¹ – בתחתון שאין למטה ממנו²².

וזהו כל ענינה של מצות מילה: בהיות התינוק בן שמונת ימים, בעת שמושלל עדיין מכל ענין של דעת והבנה והשגה, מצד גילוי הנשמה וכחותיו הרוחניים הרי אינו שייך ליכנס

(23) ראה בניאור לספהמ"צ לרס"ג להרי"פ פערלא מצוה לא-לב: עיקר חובת המצוה עלי' דקטן גופא הוא דרמיא. וע"ש שהוכיח כן מהאור"ז. ואפי' את"ל שעיקר החיוב הוא על האב, מ"מ הרי המצוה מתקיימת בהנן קטן.

(24) פ' וירא, ועיני אגה"ק סכ"א. וי"ל.
(25) ראה מכילתא ורש"י יתרו יט, ה: כל התחלות קשות.

(26) וכידוע בענין פתח ר' פלוני כו'. ראה דרך חיים ע' 65.

(27) ולכן הי' הה"מ „נוהג כשנפלה לו איזה השגה הי' אומרה בפה אף שלא יבינו השומעים .. בכדי להמשיך ההשגה .. בזה העולם ואז .. יוכל אחר .. להשיגה“ (מאה שערים ע' כח).

(28) עפ"ז יש להוסיף ביאור באגה"ק סכ"ז בדיוקו „מדרכיו“, באורחותיו.

(18) פמ"א. שמו"ר ספכ"ה. תנחומא נצבים ג.

(19) זח"א צא, א. זח"ב פג, ב. ת"ז תמ"ט (פו, א).

(19) שבועות כב, ב.

(20) הקדמת תקו"ז (יז, א).

(21) תנחומא נשא פט"ז.

(22) תניא פל"ו.

ומעלתו של א"א הוא בזה שהי' הראשון, כנ"ל, ומכיון שכל אחד מבני המקיים מצוה זו הריהו ג"כ בבחי' „ראשון“, א"כ הוא נכנס „בבריתו של א"א“ ממש²⁹.

ו. לפי הנ"ל יתבאר ענין נוסף הדורש ביאור: מדוע קשור ענין הברי"מ בדבר הגורם „צערא דינוקא“³⁰? ובפרט – שהשמחה הוא עיקר בעבודת ה' – וכמ"ש³¹ „עבדו את ה' בשמחה“³², וא"כ למה נצטוונו מהקב"ה לעשות מצוה גדולה וחמורה זו³³ דוקא באופן של צער – היפך ענין השמחה?

ואף שזה שפעולת המילה גורמת צער הוא לפי שכן הוא טבע הגוף בכל פעולות כיו"ב – אמנם מכיון שכל עניני העולם הם מדוייקים ומכוונים כפי שענינים אלו הם למעלה בשרשם (כיון „שנשתלשלו מהם“³⁴) ומכ"ש בענין של מצוה – הרי מובן

אמנם כל זה הוא בענין התלוי בהבנתו והרגשתו של האדם ובעבור דתו, שבכדי שיוכל להתגבר בכחות שלו על הקשיים והמניעות בענין זה – כשיודע וכשמרגיש שכבר קדמהו בזה ה„ראשון“ (ובפרט כשהוא אביו) ופתח את הצינור „עבורו ועבור כל בני“ ה"ז מסייע לו בעבודתו הוא. אבל כש-הנידון הוא בענין שאינו קשור בידי-עתו ופעולתו, כ"א בפעולה הנעשית בגופו בלי הכשרה והכנה מצדו – ובפרט בתינוק שאין בו שום שליטה והשפעה של כחותיו הרוחניים – הרי לא יתן ולא יועיל לו מאומה מה שהדבר כבר נעשה לפניו; וא"כ הרי במובן זה אין הפרש בינו ולבין ה„ראשון“ – בפעולה זו הרי הוא „ראשון“, כי אין לו סיוע מהבא לפניו.

ובאמת שכן הוא גם בגדול (וגר) המקיים מצות מילה – אף שכבר יש לו דעת והרגש וכו' – דלהיות שכל עיקרה של מצות מילה הוא להכניס את הבשר הגשמי ממש (ע"י פעולה גשמית) בברית עם הקב"ה, וכפי שנתבאר לעיל בארוכה, הרי מובן שבפעולת הברית עצמה אינו פועל אותו העזר והסיוע הבא דרך הכחות הרוחניים ופועל בהם וע"י (היינו שנתנת הכוח הבא מהראשון (ואפילו זו הבאה בתור סגולה כירושה) שייכת רק בהכנה וההכשרה הרוחנית ליכנס בברית המילה, אבל לא בהפעלת והטבעת הברית בגשם הגוף). ולפי"ז הרי כל אחד ואחד המקיים מצות ברי"מ, בין קטן ובין גדול הריהו בבחי' ראשון במובן זה.

ובזה יובן מה שאנו אומרים „להכניסו בבריתו של א"א“: כי ענינו

(29) ע"פ מ"ש בפנים יומתק המשך לשון הרמב"ם בפיה"מ שם: „שנמול כמו שמל אברהם אבינו ע"ה“ – (דלכאורה, מה מקום להדגיש שנמול כא"א והרי אנו מלין רק מפני הציווי למשה רבינו כתחלת ל' הרמב"ם שם) – כי הברי"מ שלנו היא ג"כ בבחי' ראשון „כמו שמל א"א ע"ה“. וראה לקו"ש ח"ה ע' 89 הערה 25.

(30) כתובות ת, א. ועד שי"א (אבודרהם ברכות שער ג. הגהמ"י מילה פ"ג ה"ג, בשם י"מ. ועי' תוס' סוכה מו, א ד"ה העושה) שמתעם זה אין מברכין שהחיינו במצות מילה.

(31) תהלים קב, ב וראה רמב"ם סוף הלכות לולב.

(32) ובכללות – אדבא מצות מילה, קבלו עליהם בשמחה ובשמחה גשמית – „שעושינ משה“ (שבת קל, א. ובפרש"י).

(33) ראה רמב"ם סוף הל' מילה.

(34) ראה תניא רפ"ג. וראה בהנסמן לעיל ע' 8 הערה 14.

ז. וההוראה מזה:

אדה"ז כותב בשולחננו³⁸: „אין לאדם רשות על גופו כלל כו' לצערו בשום צער“, ומובן מזה בפשטות שאין האדם רשאי לחפש אחרי התעסקות בענין אשר יגרום לו צער. ובכ"ז כשהנידון הוא בענין של שליחות לעשות לו ית' דירה בתחתונים, אז, הרי אדרבה, אינו רשאי להימנע מזה מחמת הצער הקשור בזה – ו„בהדי כבשי דרחמנא למה לך“³⁹, ואולי דוקא באופן זה הוא ממלא את תפקידו ושליחותו.

ומזה מובן דמי שהוטל עליו תפקיד של „שליחות“ כזו, אינו יכול להעמיד על שיקול דעתו האם לקבל את השליחות או לא, כי אדם קרוב אצל עצמו⁴⁰ ואפשר שיטה ויסלף שכלו ובלבד להשתמט מהשליחות מפני הצער, ואם כי אפ"ל שעליו להודיע למשלח אשר לדעתו (של השליח) יהי לו צער וכיו"ב, אבל ההחלטה עצמה צ"ל של המשלח (אשר בודאי אין לו פניות ח"ו).

ואדרבא, כשיתמסר לתפקידו בכל כחותיו הוא, נוסף על כחו של המשלח, בודאי יצליח וימלא את השליחות המוטלת עליו כדבעי – ובלי צער ויסורים⁴¹, כ"א בשמחה וטוב לבב – ויעשה לו יתברך דירה בתחתונים.

(משיחת ש"פ פנחס, י"ט * תמו, תשל"ב)

38) ה'ל' נזקי גוף ונפש ס"ד.

39) ברכות י, א.

40) סנה' ט, ב, וש"נ.

41) עיין אגה"ק סכ"ב.

(* ביום זה י"ט תמו, תר"מ) הוכנס כ"ק אדמו"ר (הרי"ף) בביתו של א"א.

שענין הצער בכרי"מ הוא בכוונה ובתכלית מיוחדת.

ובפרט לפי סברת אחרונים³⁵ שמצות מילה צריכה להיות דוקא ע"י צער. (ושלכן אין להרדים את הנימול, כולו³⁶ או חלקו, שלא ירגיש את הכאב) – הרי בודאי שהצער הוא ענין עיקרי במצות מילה.

והביאור בזה:

ענינה של מצות מילה הוא להמשיך אלקות גם בבשר הגשמי שבגוף, שבה נעשה לו יתברך, „דירה בתחתונים“, ז. א. שגם בתחתון ביותר, וכמו שהוא בתחתוניותו – עושים דירה לו ית', ולכן צ"ל דוקא בבשר כמו שהוא בטבעו הוא; מוגדר בכל תכונותיו – אשר גם בבשר כזה שהוא מרגיש צער בדבר (מצוה) שצ"ל בו ההיפך מזה (השמחה), גם בדרגא כה נמוכה פועלים שתתקשר בכרית עולם עם הקב"ה³⁷.

35) שו"ת אמרי יושר ח"ב סק"מ. וראה שו"ת

מערכי לב חיו"ד סי' נג שחולק.

36) ראה ספר כורת הברית, נחל ברית סי' רסא ס"ד, שאז יש שאלה נוספת מטעם דמצות צריכות כוונה ודעת.

אלא שבנוגע לגר כתב בשו"ת דבר אברהם (ח"ב סי' כה) שהמילה אינה מצוה כלל, כ"א הכשר. ובשו"ת לב ארי' סי"א (להרא"ל גרוסנס שי' – לונדון תשי"ח) ר"ל שעפ"ז מותר להרדימו לכל הדיעות.

37) להעיר (בנוגע לאברהם) מב"ר (פמ"ז, ט):

הרגיש ונצטער כדי שיכפול לו הקב"ה שכרו. וע"פ מ"ש בפנים, יומתק מה שבמדרש שם מקשה כ"כ בחריפות על המ"ד שלא נצטער – כי כנ"ל הצער הוא ענין עיקרי במצות מילה, וא"כ מובן שבא"א שהי' „ראש למולים“ בודאי לא הי' חסר אצלו ענין עיקרי זה. וראה לקו"ש ח"ה ע' 80 ואילך ובהערה 40 שם.

